

Advies - training - onderzoek - projectmanagement

Blijf communiceren met Turkije!

Rob Boudewijn, Training directeur bij het Europa-instituut.nl, een in Amsterdam gevestigde diplomatieke trainingsacademie en denktank

Gepubliceerd op: www.europa-instituut.nl 28 november 2018

Blijf praten met Turkije, anders zou het land wel eens definitief een andere afslag kunnen nemen en gebruik geen argumenten tegen Turkije die in het verleden geen beletsel waren voor toetreding.

In november 2018 verscheen het rapport van Turkije rapporteur Kati Piri, Europarlementariër namens de PvdA. In niet mis te verstaande woorden wordt hierin de teloorgang van de democratie en de rechtsstaat in Turkije beschreven en haar advies is dan ook om de toetredingsonderhandelingen te stoppen. Dit advies zal door een meerderheid van de Europarlementariërs in de plenaire vergadering gesteund worden. Maar is het verstandig om deze onderhandelingen af te breken, want het kan president Erdogan precies een laatste zet verschaffen om nu een werkelijk presidentiële dictatuur te vestigen. Het is duidelijk dat Erdogan na de coup poging in juli 2016 en het referendum van afgelopen jaar, waarna het parlementair systeem vervangen werd door een presidentieel systeem, een koers is gaan varen die Turkije steeds meer vervreemd van de EU. Dit valt Erdogan aan te rekenen, maar zijn de lidstaten van de EU in ieder geval niet ten dele mede verantwoordelijk door Turkije telkens het zicht op EU-lidmaatschap te ontnemen? Daarnaast worden Turkije verschillende argumenten aangerekend die het EU- lidmaatschap onmogelijk zouden maken, maar die in het verleden geen belemmeringen opwierpen voor de toetreding van nieuwe lidstaten.

Al meer dan 50 jaar wordt Turkije het EU-lidmaatschap voorgespiegeld en waar andere kandidaten na een onderhandelingsproces van gemiddeld 10 jaar toetraden, werden de onderhandelingen met Turkije pas geopend in 2005. De laatste jaren liggen de toetredingsonderhandelingen voornamelijk stil als gevolg van verschillende veto's die EU lidstaten uitspraken over het openen van nieuwe onderhandelingshoofdstukken. Het zou de Europese politieke leiders sieren indien ze zouden erkennen dat het hun eigen (politieke) besluit is geweest om Turkije een toetredingsperspectief te geven, maar dit perspectief wordt telkens onderuit gehaald met pleidooien voor een "speciaal partnerschap". Het is een publiek geheim dat het voornaamste doel van de in 2008 door President Sarkozy opgerichte Union pour la Méditerranée was om Turkije een alternatief aan te bieden voor het EU-lidmaatschap. Nog bonter maakt het CDU van Merkel in Duitsland het, die letterlijk in haar partijprogramma heeft staan dat Turkije nooit tot de EU kan toetreden omdat het een islamitisch land is. De boodschap die in Ankara beklijft is duidelijk: als het puntje bij paaltje komt, dan wil de EU ons (toch) niet. Het blijft natuurlijk in een kristallen bol kijken, maar welke richting was Turkije

opgegaan indien de boodschap vanuit Europa was geweest: we nemen Turkije strikt maar fair de maat en indien het land aan de toetredingscriteria voldoet, staat niets een toetreding tot de EU in de weg. Waarom zou Turkije de door de EU vereiste moeilijke hervormingen nog (langer) doorvoeren indien dit toch niet gaat leiden tot lidmaatschap?

Daarnaast worden in het politieke debat argumenten gebruikt die het niet toetreden van Turkije moeten rechtvaardigen, maar die in het verleden geen enkele belemmering vormden voor de toetreding van nieuwe lidstaten. Turkije wordt bijvoorbeeld verweten geen democratische traditie te kennen, hetgeen correct is. Maar waren Spanje, Portugal en Griekenland in de jaren tachtig nu landen met een lange en diepgewortelde democratische traditie? Integendeel, het lidmaatschap van de EU was een geschenk voor het beëindigen van de dictaturen in deze landen en de democratie heeft hier wortel kunnen schieten juist door het lidmaatschap van de EU.

Het is een feit dat Turkije Noord Cyprus sinds 1974 onrechtmatig bezet houdt en dit hangt al jaren als een zwaard van Damocles boven de toetredingsonderhandelingen. Hierbij wordt echter té gemakkelijk voorbij gegaan aan het feit dat het Turkse gedeelte van het eiland in 2004, tijdens het referendum over het Kofi Anan plan dat hereniging van Cyprus voorzag, massaal voor hereniging stemde en het Griekse gedeelte tegen. De oplossing voor dit probleem werd dus door een Grieks-Cypriotische tegenstem geblokkeerd en als "dank" mocht Grieks Cyprus toetreden tot de EU. Volgens Spanje is de situatie van Gibraltar hetzelfde, maar vormde de Britse bezetting van Gibraltar geen enkele belemmering voor toetreding van het Verenigd Koninkrijk of Spanje zelf. Ook de kwestie Noord Ierland was geen bezwaar voor zowel het Britse en het Ierse lidmaatschap van de EU.

Het zijn dus de uitlatingen van de Europese politieke leiders alsmede de argumenten in het politieke debat die er mede verantwoordelijk voor zijn geweest welke politieke richting Turkije is opgegaan en aan Europese kant resteert nog slechts een wapen om Ankara te kunnen bijsturen en dat is in gesprek blijven met de Turkse politiek en Erdogan in het bijzonder. Misschien is de aanduiding toetredingsonderhandelingen inmiddels een farce geworden, maar blijf in ieder geval wél in gesprek met Turkije en hernoem dit constructieve dialoog over intensivering van de samenwerking. Want zonder gesprek resteert geen enkele Europese invloed op de (politieke) richting die Turkije wenst in te slaan. Het unilateraal beëindigen van de toetredingsonderhandelingen zou er toe kunnen leiden dat Erdogan geen enkele belemmering meer kent om een werkelijke presidentiële dictatuur te vestigen.